

Ariketak

Pareta-pintura

1 - Irudi bakoitza gezi batez ardatz kronologikoan koka ezazu.

Ekain, Gipuzkoa
K.a. 14 000 urte

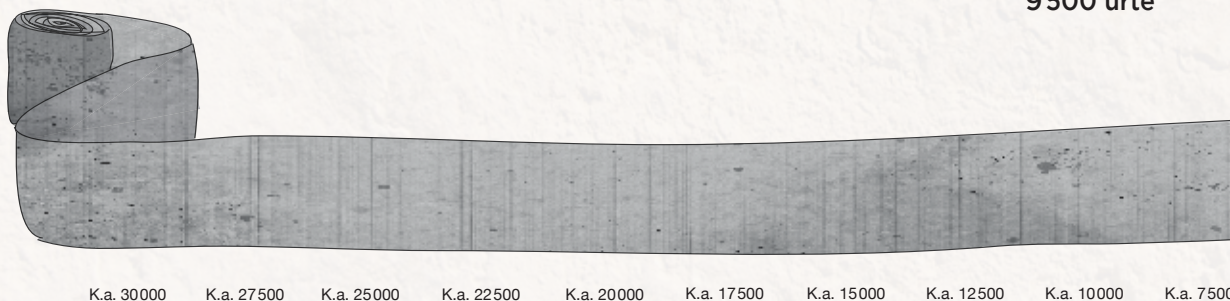
Lascaux, Dordoina
K.a. 20 000 urte

Santimamiñe, Bizkaia
K.a. 15 000 urte

Cueva de las manos,
Argentina, K.a.
9 500 urte

2 - Pareta-pinturaren definizioa idatz ezazu
ondoko hitzak ordenan ezarriz:

margolana harpeetako **Pareta-pintura** koloreak egiten
ezarriz den hormetan da.

Pareta-pintura

3- Ekaineko eta Santimamiñeko harpeetan dauden pintura zenbait hemen itxuratuak dira. Irudi bakoitzaren azpian, irudikatua den animalia izena idatz ezazu.

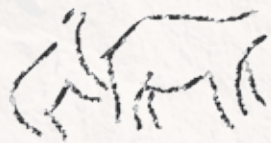
Zaldia

Basahuntza

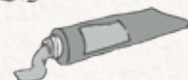
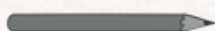
Bisontea

Izokina

Hartza

4 - Pareta-pinturen egiteko erabiltzen zituzten tresnak ingura itzazu.

5- Inguratu dituzun tresnak zerrenda itzazu:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

6- Zein dira bi margolan hauen arteko berdintasunak eta ezberdintasunak?

Edgar Degas,
Chevaux dans une prairie, 1871

Zaldi txinatarak, Lascaux, K.a. 20000 urte

Berdintasunak: _____

Ezberdintasunak: _____

**7 - Zure ustez, zergatik zituzten pareta-pinturak egiten?
Erantzun egokia ingura ezazu.**

- a) Harpeen apaintzeko.
- b) Animaliak hurrei ezagutarazteko.
- d) Ihizi gehiago harrapatuko zutelakoan.
- e) Leinu bakoitzak animalia bat zuelako ikur gisa.
- f) Publizitateak ziren.
- g) Garai hartako komikiak ziren.
- h) Ez dakigu.

Ariketak

Grabadura eta eskultura

1 - Laukitxoak margo itzazu:

- gorriz, eskultura baten irudia delarik
- berdez, grabadura baten irudia delarik.

© Grottes Isturitz

© RMN

2012/EJ-GV/Jan Wesbuer

© Association Louis Bégouën

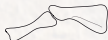
2 - Obra bakoitza egiteko erabiliak izan diren ekaiak eta tresnak ingura itzazu.

-

gisu-harria
-

adarra
-

bolia
-

buztina
-

hezurra
-

makila
-

harria
-

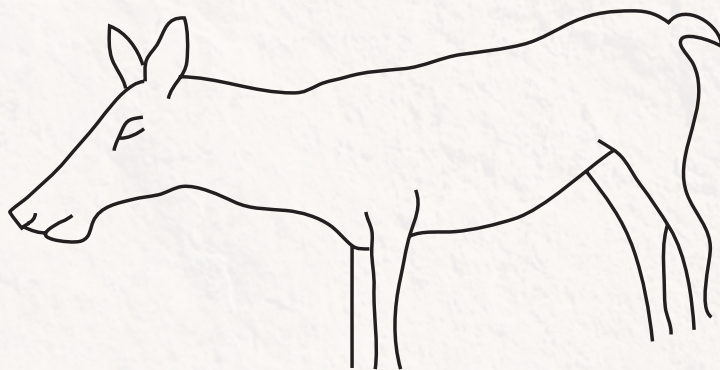
eskua

    	 © Grottes Isturitz	
    	 2012/EJ-GV/Jan Wesbuer	
    	 © Association Louis Bégouën	
    		
    		

3 - Brassempouyko Damari Venus paleolitiko baten gorputza marraz iezaiozu.

4 - Marrak eta titak marraztuz, grabatuetan egiten den gisara, giharrek, biloak eta hezurrak irudika itzazu.

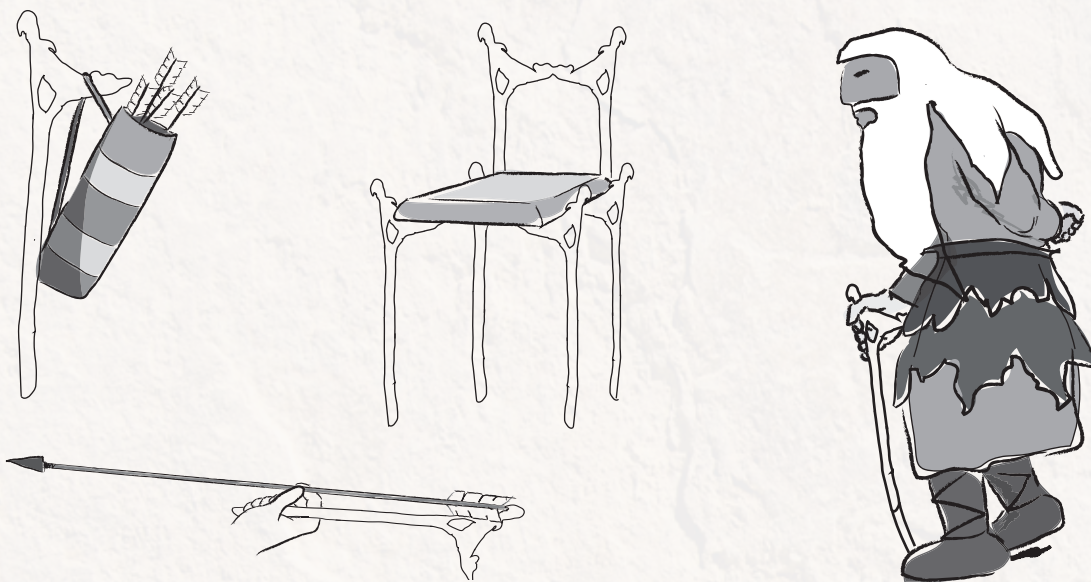

eguneroko arteak

Ariketak

Grabatua eta eskultura

1 - Zure ustez, zertako erabiltzen zen 2. dokumentuan ageri den tresna? Proposamen hauetarik bat hauta ezazu:

2 - 1. eta 2. argazkietan ikusten dena erabiliz, historiaurreko pertsonaia bat marraz eta apain ezazu.

espazio arteak

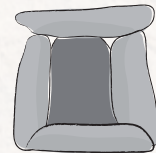
Ariketak

Megalitoak

1. Izen bakoitza, dagozkion deskribapen eta irudiarekin lot ezazu.

Harrespilak

harri zut bakarra

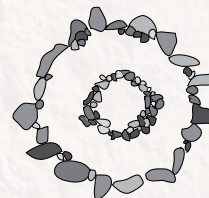
Iruinarria

mahai bat iduri duen
megalitoa

Trikuharria

lauzek bi zirkulu osatzen dituzte

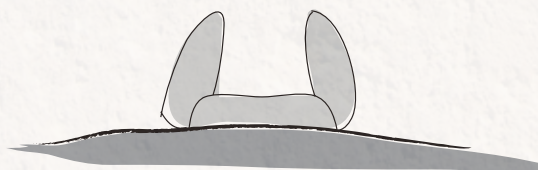
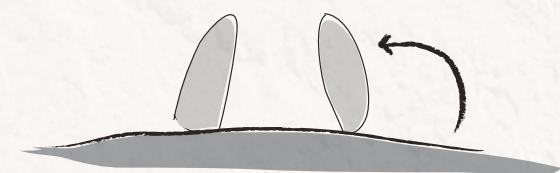
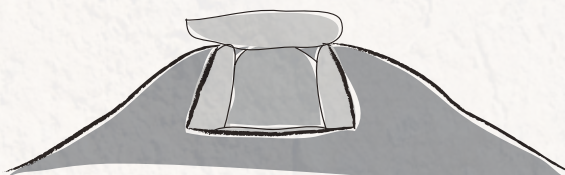
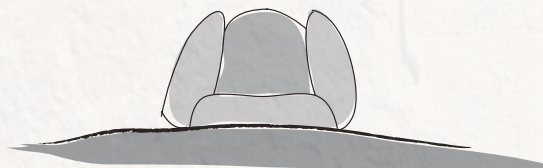
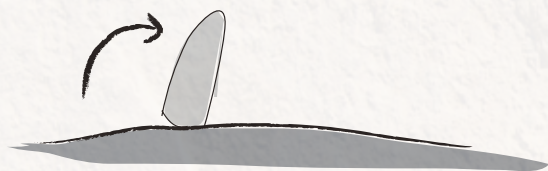
2. Deskribapena idatz ezazu eta eskema bat egin:

Harrespilak

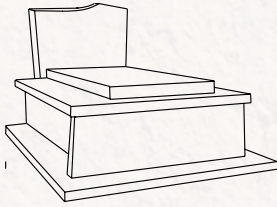
Iruinarria

Trikuharria

3 - Trikuharriak lurrez estaltzen zituzten tumuluak osatuz.
Trikuharrien eraikitzeko urratsak ordenaren arabera zenbaki itzazu.

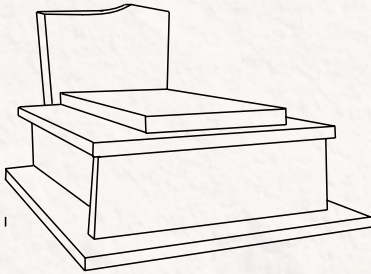

4 - Irudi honetan agertzen dena izenda ezazu:

.....

5 - Bi irudi hauek konparatuz, zertaz ohartzen zara?

Ondorioz, trikuharrien erabilerari buruz zer pentsa daiteke?

6 - Testua osa ezazu hitz hauek idatziz:

Eguzkia - trikuharriak - hilak

..... arratsetan desagertzen eta biharamun goizetan berriz
agertzen da. Jendeak hori ikusiz, goizeko
eguzkiari buruz eraiki zituen. Beharbada,
eguzkiarekin betan berpizteko esperantza zuen.

Ariketak

Zeltak

1 - 1. Dokumentuari begira iezaiozu.

- Zein ekaiz egina da pertza?

.....

.....

- Pertzaren barneko zati batzuk hemen handituak dira. Irudi bakoitzeko, erdiko pertsonaia deskriba ezazu.

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

2 - Pertsonaia horiek egiazko jendea itxuratzen ote dute?

Ezetz baldin badiozu, zer adierazten dute zure ustez?

3 - Lehen bi galderak kontuan hartuz, pertz hori zertako erabiltzen zuten pentsa ezazu.

A) Eltzekariaren prestatzeko

D) Arrain gorrien ezartzeko

B) Erlijiozko zeremonietan baliatzeko

E) Sukaldearen apaintzeko

4 - Zer da bigarren dokumentuan ageri?

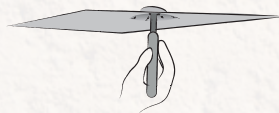
5 - Zure ustez, zein metal mota baliatu zuten?

6 - Apaindurek zer gogorarazten dizute?

7 - 3. dokumentuko fibula zertako baliatzen zen zure ustez?

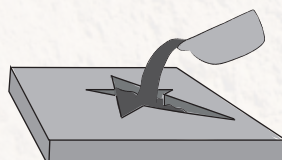
8 - Teknika bakoitzaren deskribapena, irudia eta adibidea lot itzazu.

Moldera isurtzea:
metal urtua
molde batera
isurtzea.

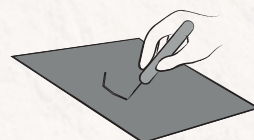
©The national museum of Denmark

Grabadura:
gainazal batean
ziloak edo
ebaketak egitea.

2012/EJ-GV/Jan Wesbuer

Bozeltzea:
azpitik zapatuz
gainazal batean
erliebea sortzea.

ikus-arteak

Ariketak

Eskultura

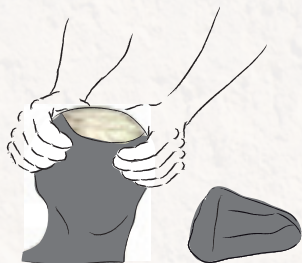
1 - Argazkietan diren obretan, ba ote da ekai mota beraz egina denik? Erabiliak diren ekaiak zehatz itzazu.

2 - Zein dokumentutako obra da deskribatua?

- Txanoan hegala ditu. Eskuineko eskuan poltsa bat badu. Haren makilan bi suge itzulikatzen dira. Ondoan bi animalia ditu. Merkurio du izena eta saltzaileen eta ohoinen jainkoa da. Erromatarrek jainkoen mezularia zela ere sinesten zuten.

Erantzuna:

3- 3. dokumentuan, brontzeko estatua bat ageri da. “Ezko galduzko moldatzea” deitu teknikaren urratsak ordenan ezar itzazu.

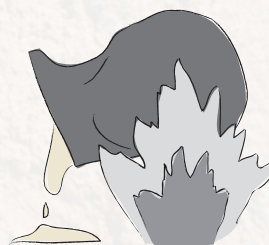
Ondotik, modeloa
buztinez estali
behar da.

Azkenik, brontzeko
estatua agertzen da.

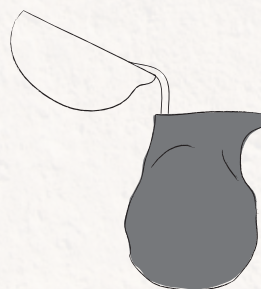
Lehenik, ezkozko
eredu bat egin behar
da.

Gero, buztina eta
ezkoa sutan
pasatzean,
ezkoa urtzen da eta
moldetik ateratzen.

Metala hoztua
eta gogortua
delarik, buztina
hautsi behar da.

Ezkoa atera eta,
moldea hutsa da.
Metala sutan
beroaraziz urtu eta
moldera isuri
behar da.

4- Bi eskultura greziar horiei begira iezaiezu:

Anagoria

Kuros
K.a. 530 urte

Diskoboloa,
K.o. 120 urte,
K.a. 400 urte inguruko
brontzearen kopia.

- Bi eskulturen besoei begiratzuz, zer erran dezakezu?

.....

.....

.....

- Irudi bakoitzeko puntuak erhiaz segituz lot itzazu, zure eskuaren mugimenduei begiratzuz. Zein iruditan da zure eskua gehienik mugitu?

.....

.....

.....

- Lehengo erantzunak baliatuz, errazu bi estatuetarik zeinek duen mugimendu gehien adierazten.

.....

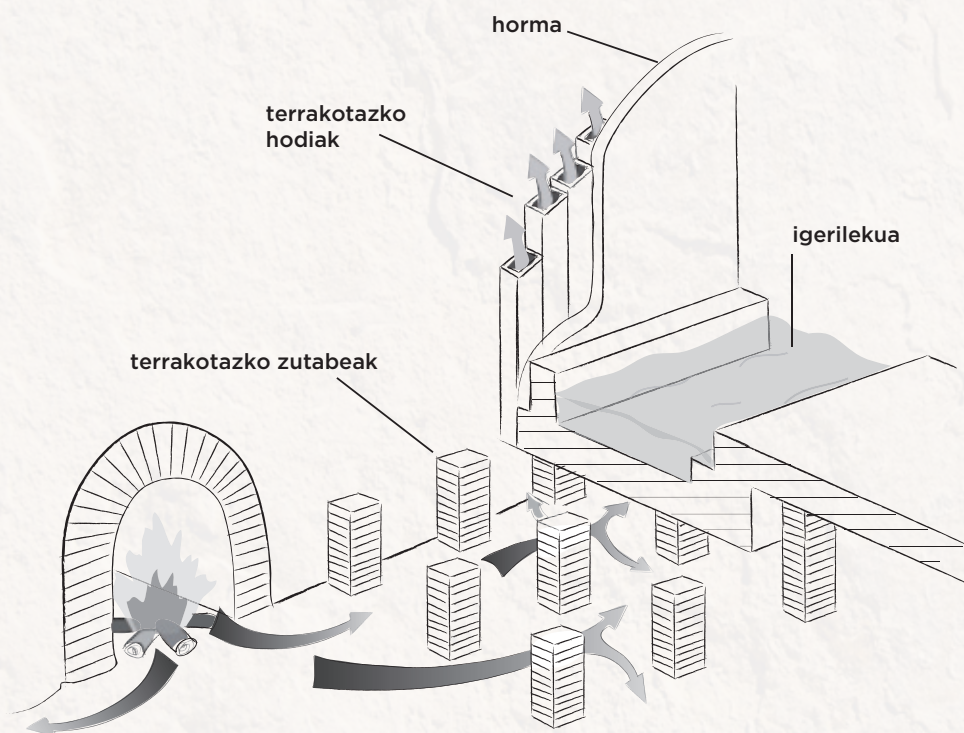
.....

.....

Ariketak

Erromatar arkitektura

1. Izen bakoitza, dagozkion deskribapen eta irudiarekin lot ezazu.

- Zer adierazten dute geziek?

.....

- Zertako balio du sistema horrek?

.....

.....

- Zure ustez, zein gela motatan erabilia zen gehienik?

.....

.....

2- Urkulu (4. dok) dorre-trofeo bat zela diote. Bi hitz hauen definizioak hiztegian xerka itzazu.

Dorre:

.....

Trofeo:

.....

3- Definizio horietan oinarrituz, zergatik zuten erromatarrek dorre hori mendi tontor batean eraiki?

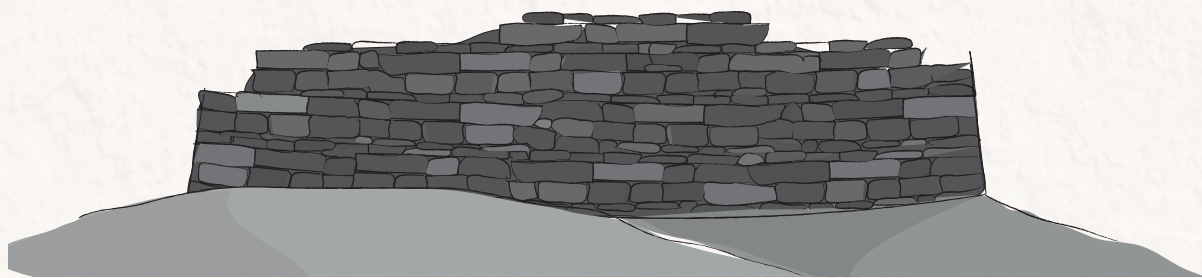
a) Garaipen baten ospea urrunera zabaltzeko.

b) Neguan eskiatzera joateko.

c) Inguruen zaintzeko.

d) Harriak han berean zituztelako.

4- Aitzineko erantzunak kontuan hartuz, Urkuluko dorrea osa ezazu.

5- Irudi bildumako 1. eta 3. dokumentuen arteko berdintasunak eta diferentziak zerrenda itzazu.

Diferentziak:

Berdintasunak:

6- Ondorioz, zure ustez, bi eraikin hauek erabilera bera ote zuten?

7- Zertako erabiltzen zuketena?

8- Argazki honi eta 2. dokumentuari so eginez, zer erran dezakezu?

ikusleak

Roman Boed

eszena

orquestra

Bigarren dokumentuari so eginez asma ezazu eszena, orkestra eta ikusleak non kokatzen ziren.

Ariketak

Dekorazio arteak

1- Azpiko hitzak baliatuz, mosaikoaren definizio bat proposa ezazu:

tesela / euskarri / kolatu / irudi

Mosaikoa:

2- Bakoitza bere tokian idatz ezazu:

Frisoa / Landare itxurako apaindura / Eszena nagusia

3- Bietatik errealistena zein da? Zeri esker?

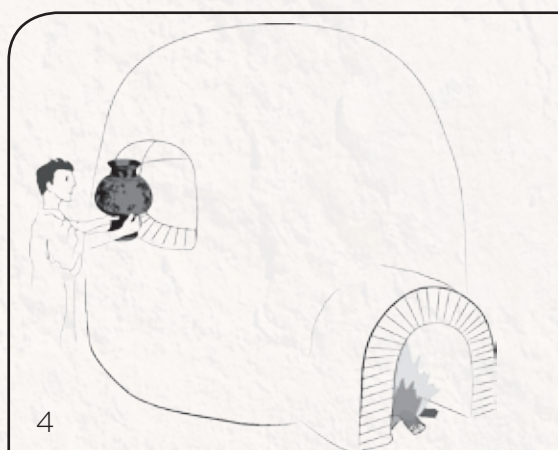
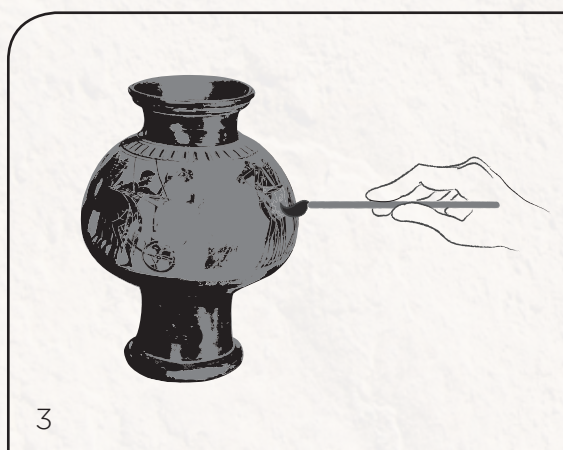
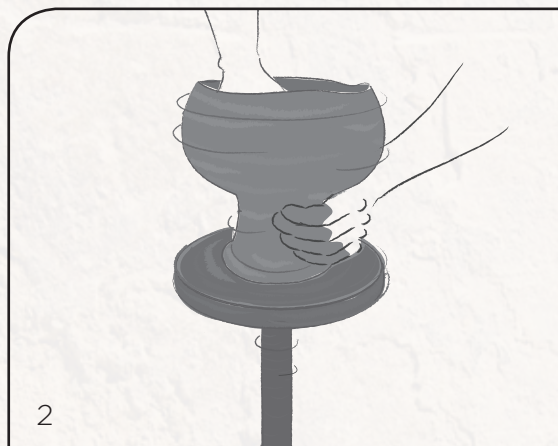
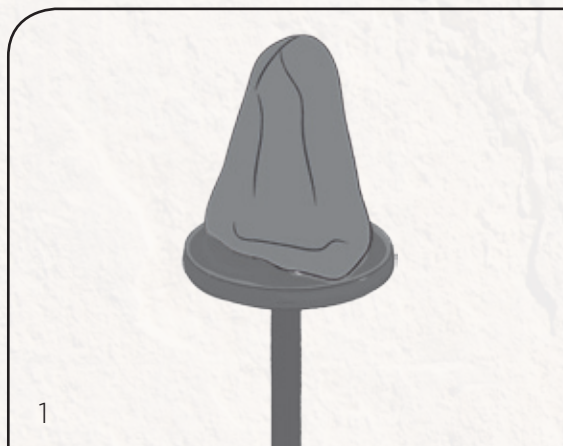
.....

.....

.....

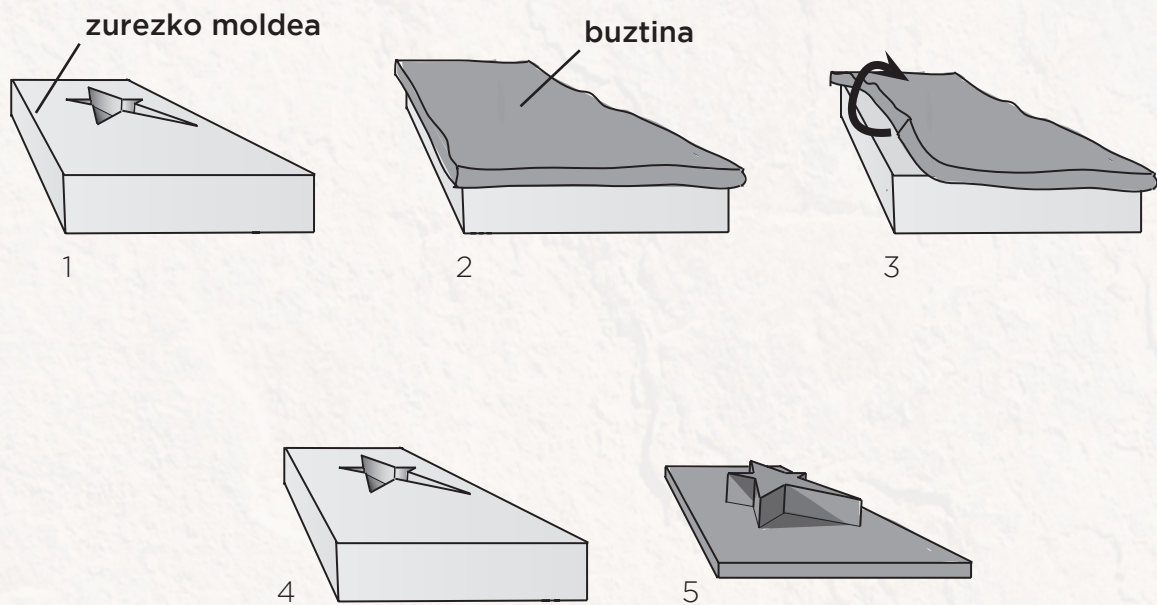
4- Garai batez Greziako Atenas hiritik hurbil eginak izan diren ontziak, *Atikoko ontziak* deitzen dira. Atenas xerka ezazu atlas edo mapa batean.

5- Deskribapen bakoitzari doakion irudiaren zenbakia emaitu.

- ☐ Ontzia idortua zelarik, tinta beltzez tindatzen zuten.
- ☐ Ontzia labean egosten zuten.
- ☐ Buztina eltzegile tornuaren erdian pausatzen zuten.
- ☐ Eltzegile tornua itzulikaraziz eltzea moldatzen zuten.

6- Azpiko marrazkiei eta laugarren dokumentuari begiratzuz, esplika ezazu olio-lanpako borrokalaria nola egin zuten.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

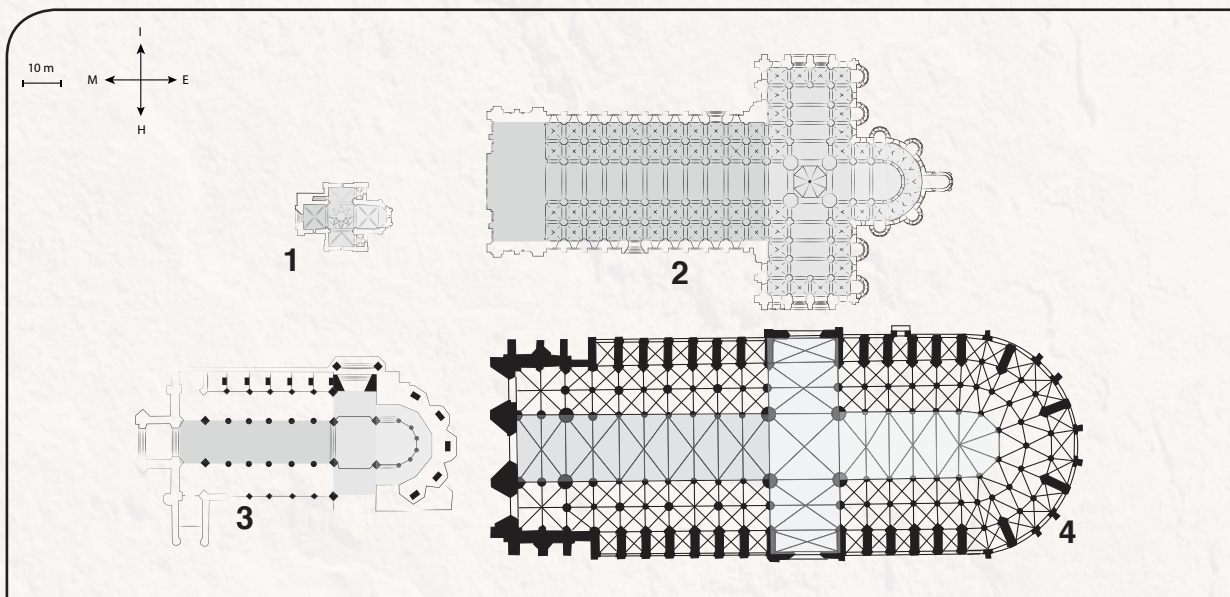

espazio arteak

Ariketak

Erljio-arkitektura

1 - Plano hauei begira iezaiezu.

- Bakoitza zein dokumenturi dagokion idatz ezazu.

.....

.....

- Zer itxura nagusi dute eraikin guzi horiek?

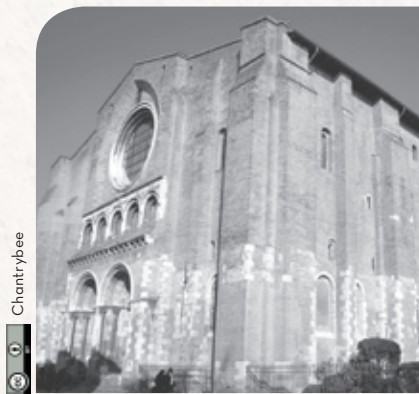
.....

.....

- Orientazioari begiratu, zer erran zenezake?

.....

.....

- Zer desberdintasun ikusten duzu bi argazkietako leihoen artean?

.....

- Zer ondorio du horrek eraikinaren barneko argitasunean?

.....

- Bigarren argazkiko gezi batek erakusten duen elementua ostiko-arkua da. Lehen argazkian holakorik ikusten ote duzu?

.....

- Zer izan daiteke ostiko-arkuen funtzioa? Zein dokumentutan ikusten dituzu?

.....

- Zein dokumentu dagokio definizio bakoitzari?

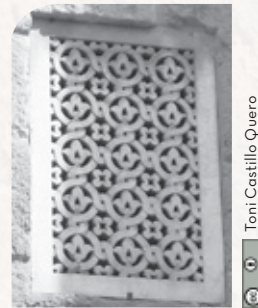
Eliza erromanikoa: eliza erromanikoek murru lodiak eta irekidura ttipiak dituzte, arku erdizirkularrekin. Behereko solairuak biziki zabalak dira, gainerako solairuak bermatzeko gisan. Gainerako solairuak hertsiagoak dira eta arinago izan daitezke, irekidura gehiago dute.

.....

Eliza gotikoa: arku zorrotzei eta ostiko-arkuei esker, murruek ez dute gehiago eraikinaren pisurik jasaten. Ondorioz anitzez eliza handiagoak eraiki daitezke, irekidura zabalak egin, eta horietan berina-leihoak ezarri. Biziki argi gehiago sartzen da eta berina-leihoak zeharkatuz eliza mila kolorez edertzen du.

.....

2- Begira bosgarren dokumentuko eraikinaren beste bi argazki hauei:

Toni Castillo Quero

- Lehen dokumentuan ageri denarekin erkatuz, zer erran zenezake?

3- Bosgarren dokumentuko eraikina meskita da. Hiztegian xerka ezazu *meskita* hitzaren definizioa.

Meskita:

Arkitektura musulmanaren elementu bakoitzari dagokiona argazkian non kokatua den atzemazu:

1- minaretea: fededunak otoitzera deitzeko dorre handia.

2- gopoila: goratasunean den biribil itxurako teilatua.

3- korralea: arkupezu inguratua den estali gabeko eremua.

4- otoitz-gela: eremu estali handia, fededunek otoitz egiteko baliatua.

Toni Castillo Quero

4- Testu hau 6. dokumentuan ageri denaz da:

“Europako sinagoga zaharrena Pragan eraiki zuten XIII. mendean. Estilo gotikoaren ezaugarri den adreiluzko frontoiak, ostikoek eta berina-leihoek eliza bati pentsarazten dute. Garai hartan sinagogak ez ziren inguruko elizak baino gorago izan behar. Kanpotik sinagoga dela adierazten duen ikur bakarra, sartzearen gainaldean den Daviden izarra da. Sinagogan bada gela nagusi bat, kultu-gela bat eta emazteen gela.”

- Zer eraikin mota da 6. dokumentuan ageri?

- Zergatik du eliza iduri?

- Kanpotik, zein ikurrek dute adierazten zer eraikin mota den?

Ariketak

Arkitektura zibila eta arkitektura militarra

1 - Argazkiei begiratzuz, zure ustez non eraikitzen dira gotorlekuak?

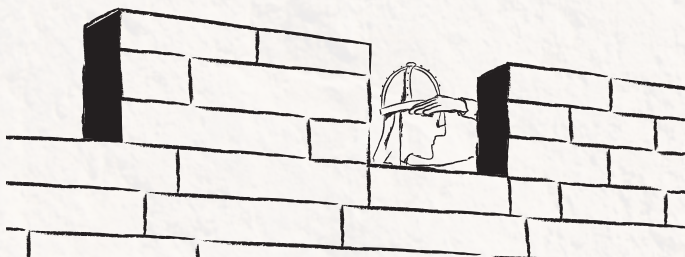

Kasko batean

Ibar batean

2 - Marrazki honetako soldadua dorre baten gainean da. Zer ari da?

- Aitzineko erantzunak kontuan hartuz, gotorlekuaren kokapenaren esplikatzeko bi arrazoi idatz itzazu.

3 - Hitz bakoitza toki egokian idatz ezazu: *kanpo-harresia*, *barne-harresia*, *gaztelua*, *eliza*

- Zertako ziren harresiak herrien inguruan egiten?

.....

.....

Argazkian agertzen dena gezileiho da.

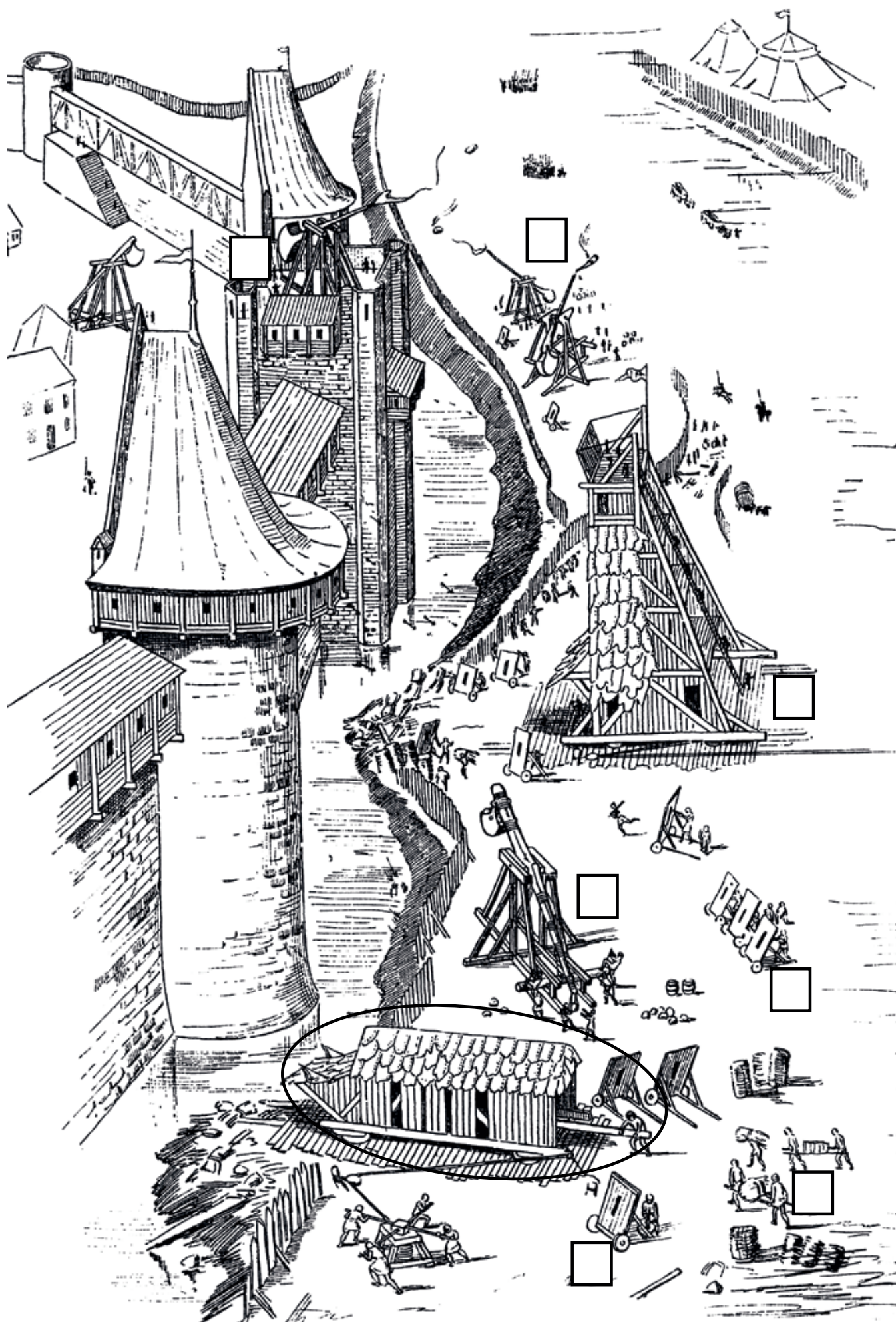
- Zergatik erraten zaio “gezileiho”?

.....

- Zergatik da hain hertsia?

.....

.....

4- Aitzineko orrialdeko marrazkia XIX. mendeko grabatu bat da. Azpiko elementuak koka itzazu (elementu bat behin baino gehiagotan ager daiteke):

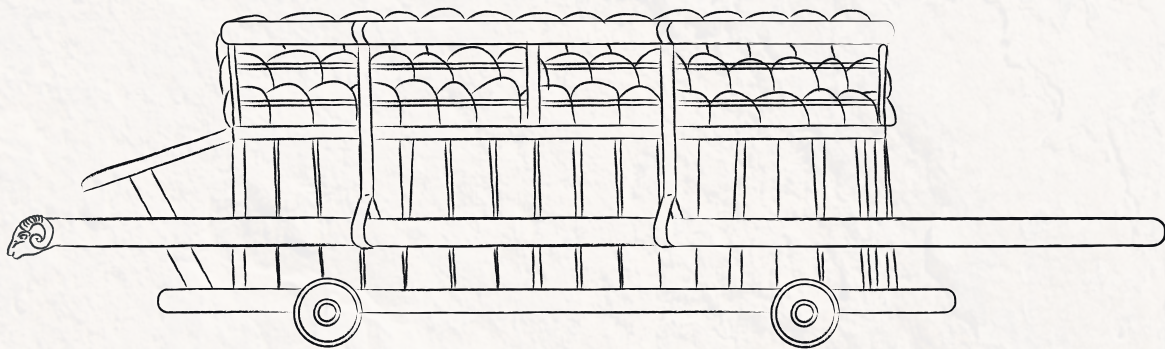
a: Erasotzaileak manteleten giblean gordetzen dira beren burua geziatarik gerizatzeko.

b: *Trabukete* deitu armei esker, 100 kg-ko harriak 200 m-ra igor zitzaketen.

c: Dorre mugikorrak baliatzen zituzten harresietara igateko.

d: Adarrak eta lurra ekartzen zituzten arroilaren betetzeko.

- Inguratua den tresna ernai-aharia da. Barnea holakoa zuen:

Tresna hori harresietatik hurbil baliatzen zen. Zertako?

Marrazkiko gaztelua urez inguratua da. Gatazkarik ez zelarik, nola egiten zuten gaztelutik ateratzeko? Marrazki batez adieraz ezazu.

Ariketak

Orreagako gatazka

1 - Zein dira lehen hiru dokumentuen arteko berdintasunak?

.....

.....

.....

.....

2 - Horra *Roman de Roncevaux* deitu XII. mendeko testuaren zati bat eta horren itzulpena. Aitzineko hiru dokumentuetan agertzen den gatazka aipatzen du.

*“Sire Gautiers, ce dist li cuens Rollans,
Bataille as faite por Deu le roi puissant.
Bandez voz ai les costez et les flans.
Si m’aït Dex, de voz sui moult dolanz,
Car pseudoms iestez et chevaliers vaillans;
Moult as esté hardis et combatans.
Je vos charjai mil chevaliers vaillans,
Randez-les moi, li besoins en est grans.»*
« Nest verrez mais, ce dist Gautiers li frans:
Ges ai laissez en tant dolirouz chans,
Là où j’alai par le vostre commant.
Tant i trouvasmes Sarrazins et Persans.”

*«Gautiers jauna, dio Errolan kondeak,
Jainko errege azkarraren alde borrokatu zara.
Lotura ezarri dizut saihetsetako zaurietan.
Jainkoa lekuko, triste naiz zuentzat,
gizon baliosak baitzarete eta zaldun ausartak;
Biziki ausart eta borrokalariak izan zarete.
Mila zaldun beldurgabe eman nizkizun manu-
pean, itzul iezazkidazu, haien behar handia dut.»*
«Ez dituzu sekula ikusiko, erran zion Gautiers
frankoak:
hain triste diren pentzeetan utzi ditut,
zuk manaturik joan nintzen lekuan.
Hainbeste sarrazeno eta pertsiar aurkitu bage-
nituen.»

- Nor da mintzo pasarte horretan?

.....

- Zein erresumatakoak dira?

.....

- Noren kontra borrokatzen dira?

.....

- Interneten edo liburu batean informazioa xerka ezazu Orreagako gatazkari buruz. Aitzineko testuan agertzen denarekin konparatuz, zer erran dezakezu?

- Internet nabigatzaile baten bidez, zoaz helbide honetara:
http://www.vitraux-chartres.fr/vitraux/07_vitrail_vie_charlemagne/index.htm

Vie de Charlemagne

Le pape Léon III le couronne "auguste et empereur", le 25 décembre 800, jour de Noël (jour du baptême - « sacre » de Clovis). Charlemagne s'affirme alors comme l'héritier légitime du royaume de Clovis. Les Carolingiens apparaissent comme la première puissance de l'Europe chrétienne face à l'Islam. Le roi carolingien s'attache à défendre et à promouvoir la foi chrétienne, en veillant "à améliorer toujours l'état de ses églises", ainsi que le dit Charlemagne dans une lettre générale au clergé.

Les images s'inspirent de trois documents très célèbres au Moyen Âge :

« l'Histoire du voyage de Charlemagne en Orient », une légende latine de 1060-1080 où est raconté le prétendu voyage de Charlemagne à Jérusalem et à Constantinople ; cette histoire est l'œuvre d'un moine, peut-être de Saint Denis, qui l'écrivit vers 1124 dans le but de prouver l'authenticité des reliques de la Passion conservées dans l'église de Saint-Denis.

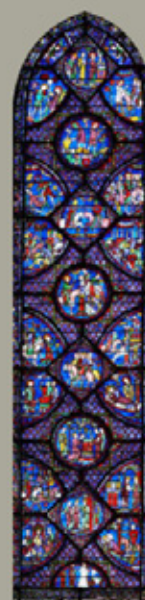
La deuxième source est la chronique faussement attribuée à Turpin, archevêque de Reims ; c'est en fait une œuvre composite de plusieurs auteurs anonymes du XIIe siècle (vers 1140, 1150) et consacrée au récit des luttes de Charlemagne contre les infidèles en Espagne ; elle nous représente le grand empereur comme « le premier des pèlerins de Compostelle », comme l'écrit Emile Mâle.

Enfin, le dernier sujet de la verrière est inspiré de la « Légende de saint Gilles ».

Emile Mâle pense que ces trois compositions avaient été réunies en un seul ouvrage que possédaient les chanoines de Chartres.

Certains sujets s'inspirent directement de la « Chanson de Roland », poème épique et chanson de geste de la fin du XIe siècle.

L'histoire légendaire de Charlemagne, telle qu'elle apparaît dans ce vitrail, exalte le courage, la foi et l'humilité d'un roi modèle, croisé et constructeur d'église.

Les médaillons

- Zer da eskuinaldeko argazkian agertzen dena? Non ikus daiteke?

- Zein da, ondorioz, obra honen egiteko baliatua izan den ekai nagusia?

- Obra horretan 1. dokumentuko irudia aurki ezazu.

- Argazkiaren azpian den "Les médaillons" idazkian klik egizu.

- Eskuinaldean diren zenbakietan klik egizu, bereziki 18tik 21era.

- Zer helburu dute berina-leihoetako koloreek eta pertsonaiek? Bi helburu eman itzazu.

.....

.....

- Erran-molde bakoitza lauki egokian koka ezazu: berina koloratua, beruna, berinaren gainean marraztu xehetasunak.

- Objektuen eta pertsonaien ingeradei beha iezaiezu. Zerez eginak dira, tintaz ala berunez?

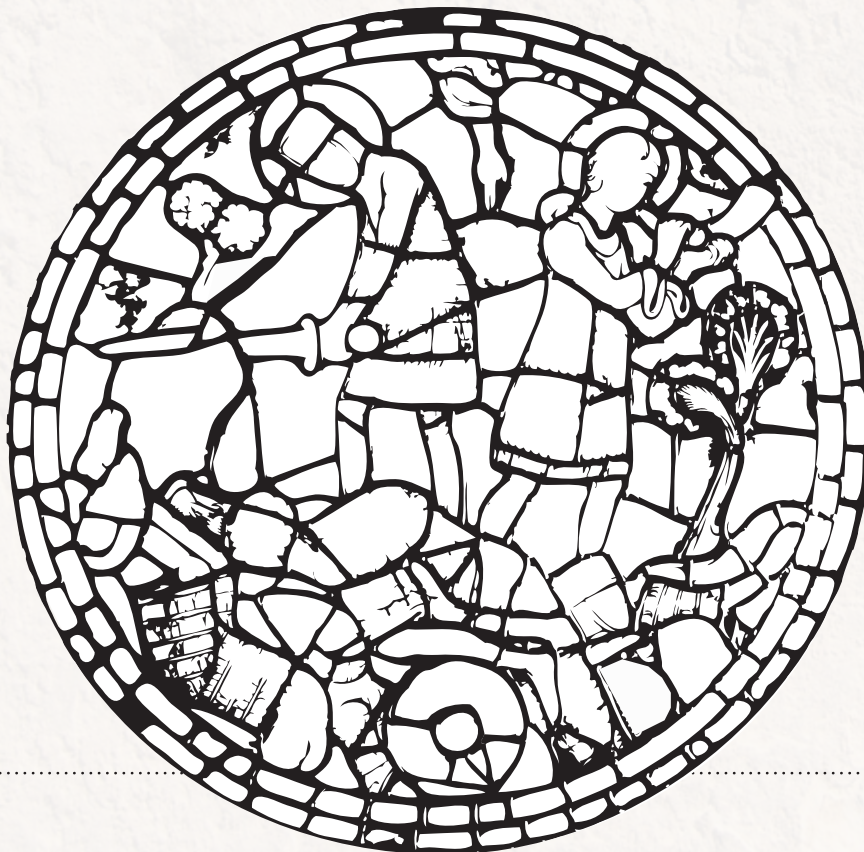
.....

- Zertako zituzten berinaren gainean xehetasunak marrazten?

- Testuan errana dena kontuan hartuz, irudia deskriba ezazu.

“Errolanek olifanteen hain azkar ufatzen du, non hautsi baizik ez baitu. Errolan eta Turpin baizik ez dira bizirik gelditzen. Mairuak haizatu baldin badituzte ere, biak hilzorian dira. Hil baino lehen, Errolan Durandal bere espata haustera entseatzen da haitz baten kontra joz, baina ez du kausitzen.”

- Azpiko marrazkia berina-leihoa bezala kolorezta ezazu.

3- 4. dokumentuko objektuari beha iezaiozu:

- Beste dokumentuetan ageri dena kontuan hartuz, errazu zer objektu mota den, zerez egina den eta zertako baliatzen zen:

.....

.....

- Zer eskultura motaz edertua da?

* Mukulu-biribila

* Goi-erliebea

* Behe-erliebea

Erantzuna justifika:

- Eskulturetan zer da gehienik agertzen?

.....

.....

- Ondorioz zure ustez, Erdi Aroan, Europako zizelkaritzaren eragina nondik heldu zen?

.....

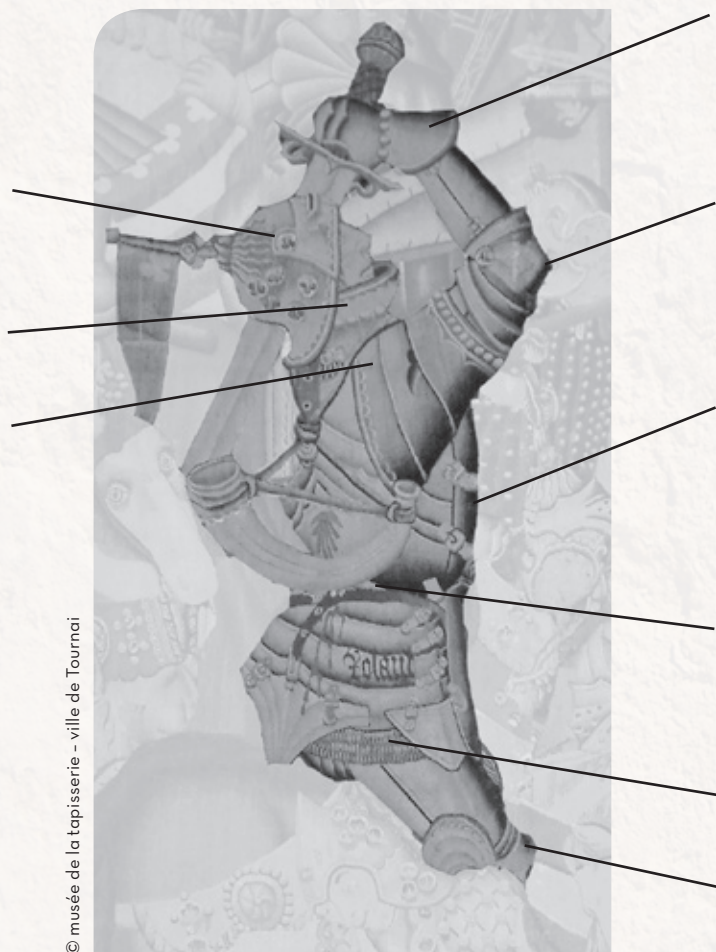
- Marrazkia osa ezazu olifantea edertzen duten eskulturen gisara.

4- Begira iezaiozu 2. dokumentuari.

- Lehen planoan, erdian den pertsonaiaren armadura legenda ezazu hitz hauek baliatuz:

kasketa / lepokoa / sorbaldakoa / sabel-ezkutua / ukondoko babes / burdinazko esku-zorroa / mailadun kota / belaun babes /

- Zer erran zenezake pertsonaia horren lanbideaz?

.....

.....

- 2. dokumentuan agertzen den obra *tapizeria* deitzen da. Zer oroitarazten dizu hitz horrek?

.....

- Zer ekaiz eginak dira Erdi Aroko tapizeriak?

.....

- Zenbat kolore ikusten dituzu?

.....

- Tapizeria zertako egina zen? (Erantzun bat baino gehiago izan daiteke.)

. Istorio baten kontatzeko

. Ortutsik ibiltzean oinen ez hozteko

. Gaztelu eta jauregietako hormen isolatzeko eta berotzeko

. Zapaten torratzeko

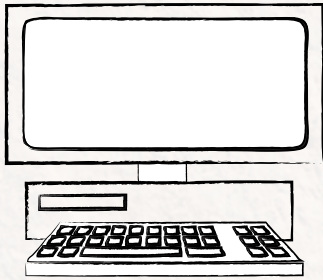
5 - Zer ageri da 3. dokumentuan?

.....

.....

.....

- Tresna hauetarik zein baliatzen zituzten?

ordenagailua

bolaluma

idazluma

pintzela

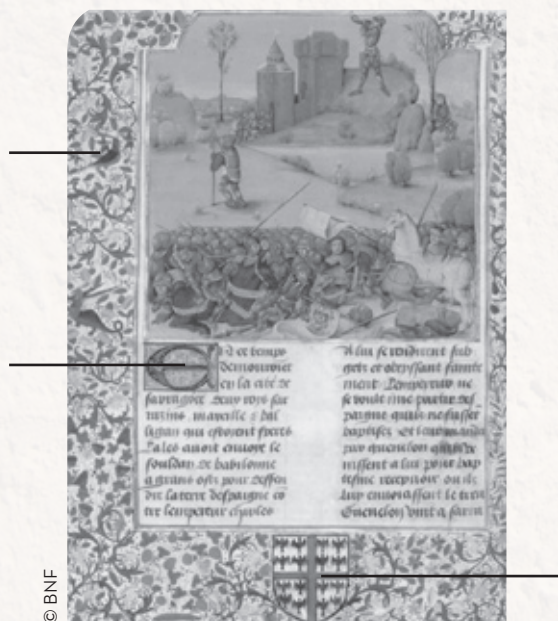
kalamua

- Definizioak irakurri eta, hitz bakoitza toki egokian idatz ezazu.

miniatura: orrialdearen bazterretan edo erdian margotzen ziren eszena txikiak.

letra larria: letra apainduak. Irudi geometrikoak, landareak, animaliak eta pertsonaiak izan daitezke.

armarria: familia, leinu, hiri, etab.en ezaugarri den ezkutu itxurako irudia.

© BNF

Ariketak

Musika

1 - Lehen musika zatia entzun:

- Musika-tresnarik badea?

.....

- Nork du kantatzen (haur, gizon, emazte, denetarik)?

.....

- Denek gauza bera kantatzen dutea?

.....

- Zer hizkuntzatan kantatzen dute?

.....

- Non kantatzen da zure ustez?

.....

2 - Bigarren musika zatia entzun:

- Musika tresnarik badea?

.....

- Nork du kantatzen (haur, gizon, emazte, denetarik)?

.....

- Denek gauza bera kantatzen dutea?

.....

- Zer hizkuntzatan kantatzen dute?

.....

- Non kantatzen da zure ustez?

.....

3 - Bi kantuen hastapena entzunez, eta lehena bigarrena baino zaharragoa dela jakinez, zer erran zenezake?

.....

.....